

Policy brief

NORDIC COASTAL CLEANUP

Forebygging av marin forsoypling i Norden gjennom holdnings-
skapende arbeid og kunnskapsbaserte beslutninger

Nordisk
ministerråd

Policy brief: NORDIC COASTAL CLEANUP

Forebygging av marin forurensning i Norden gjennom holdnings-
skapende arbeid og kunnskapsbaserte beslutninger

Nord 2020:003

ISBN 978-92-893-6455-3 (PDF)

ISBN 978-92-893-6456-0 (EPUB)

<http://dx.doi.org/10.6027/nord2020-003>

© Nordisk ministerråd 2020

Layout: Louise Jeppesen

Omslagsfoto: Bo Eide

Det nordiske samarbeidet

Det nordiske samarbeidet er en av verdens mest omfattende regionale samarbeidsformer. Samarbeidet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøyene, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbeidet er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en viktig medspiller i det europeiske og internasjonale samarbeidet. Det nordiske fellesskapet arbeider for et sterkt Norden i et sterkt Europa.

Det nordiske samarbeidet ønsker å styrke nordiske og regionale interesser og verdier i en global omverden. Felles verdier landene imellom bidrar til å styrke Nordens posisjon som en av verdens mest innovative og konkurransekraftige regioner.

Nordisk ministerråd
Nordens Hus
Ved Stranden 18
DK-1061 København
www.norden.org

Policy brief

NORDIC COASTAL CLEANUP

Forebygging av marin forsopling i Norden gjennom holdnings-
skapende arbeid og kunnskapsbaserte beslutninger

Innhold

- 05 Summary and recommendations
- 08 Beskrivelse
- 09 Forord
- 10 Innledning
- 11 Om prosjektdeltakerne
- 15 Frivillig opprydding i Norden
- 16 Nordiske referansestrender
- 18 Resultater
- 24 Anbefalinger
- 27 Referanser

FOTO: BO EIDE

SUMMARY AND RECOMMENDATIONS

This report is based on the **Nordic Coastal Cleanup** project in 2017 and 2018. The objective of the project is to promote volunteer clean-up actions across the Nordic region with the aim of removing litter from the environment and encouraging behaviour change with regards to littering. The **Nordic Coastal Cleanup** project has established a long-term Pan-Nordic cooperation, and the project's preliminary results are presented in this report.

The report focuses on the need to identify the sources and causes of littering as well as solutions to prevent littering. Nordic reference beaches are an essential part of the project. Reference beach monitoring ensures the collection of quality assured and comparative data on marine litter from beaches across the Nordic region. The report also includes recommendations on how the Nordic countries can help reduce and prevent marine littering and an approach to evaluate the impact of the EU Single-Use Plastics Directive in the Nordic countries.

The report concludes that there is an immense need for action to prevent littering in the Nordic countries and recommends the development of actions in collaboration with the sources of littering and implementation on an authority level. The target groups for this report are local, regional and national policy makers in all the Nordic countries.

The **Nordic Coastal Cleanup** project has made further contributions to the common Nordic understanding of the sources and causes of marine litter in the Nordic region, but the project has also increased knowledge on a national level in countries previously lacking insight into their own litter problems.

The discourse and our recommendations draw upon previous Nordic collaborations such as Marine Litter in Nordic Waters, Clean Coastline and MARELITT Baltic.

Measures combating marine litter must be knowledge-based and tailored to be effective, and the development of measures targeting the causes of marine litter, both nationally and in the Nordic region as a whole, must be based on collaboration with the sources in order to succeed. The causes of littering are more easily identified in dialogue with the sources thus creating an optimal basis to solve the problem of marine litter.

Based on the results of the **Nordic Coastal Cleanup** project as well as the experiences, knowledge and competence of the participating organizations, this report includes the following eleven recommendations:

- 1.** Ensure long-term financing of the **Nordic Coastal Cleanup** project with two main objectives:
 - Secure coordination and cooperation with regards to work on marine litter in the Nordic countries.
 - Reference beach monitoring in the Nordic region as part of the preventive work on marine litter.
- 2.** National commitments to ensure sufficient funding for both voluntary and professional clean-ups in all Nordic countries.
- 3.** Development and implementation of national strategies to ensure the execution of the UN vision for zero plastic waste in the ocean including specific regional and national goals.

4. A coordinated and aligned Nordic effort to implement a binding international agreement on marine plastic pollution ahead of UNEA 5 in 2021.
5. Implementation requirements for national and municipal litter strategies in accordance with the EU Waste Framework Directive.
6. A joint Nordic initiative to put adequate waste facilities in place for all types of waste in all Nordic harbours.
7. Support the introduction of a no-special-fee system in Nordic harbours in line with the EU proposal including both ship waste, end of life fishing gear and fished/bycatch litter.
8. Set specific national goals for the reduction and phasing out of single-use articles including in accordance with the EU Single-Use Plastics Directive.
9. Introduction of universal marking requirements for fishing gear used in the Nordic countries as well as a coordinated Nordic effort to introduce international marking requirements for fishing gear.
10. Extend producer responsibility in accordance with the EU Waste Framework Directive and Single-Use Plastics Directive.
11. Implement joint learning resources on littering throughout the Nordics.

BESKRIVELSE

Denne rapporten er basert på arbeidet med **Nordic Coastal Cleanup**-prosjektet i 2017 og 2018. Målet med denne rapporten er å belyse hvordan frivillig opprydding av marint avfall bidrar til å bevisstgjøre befolkningen med hensyn til forsøplingsadferden i Norden. Videre setter rapporten fokus på behovet for kunnskap om kilder og årsaker til forsøpling som grunnlag for arbeidet med å finne løsninger og sette inn tiltak mot forsøpling. Rapporten inneholder en beskrivelse av det nordiske samarbeidet som er etablert gjennom prosjektet **Nordic Coastal Cleanup** og prosjektets foreløpige resultater med særlig fokus på arbeidet med nordiske referansestrender som grunnlag for innhenting av kvalitetssikret data om avfall på avveie langs nordiske strender. Rapporten inkluderer også anbefalinger om hvordan Norden kan bidra til å redusere og forebygge marin forsøpling i vår del av verden, og hvordan de nordiske landene kan måle effekten av EUs direktiv for engangsartikler. Rapporten konkluderer med at det er et stort behov for å sette inn tiltak mot forsøpling i de nordiske landene og at tiltakene bør gjøres i dialog med kilder og iverksettes på myndighetsnivå. Målgruppen for rapporten er beslutningstakere lokalt, regionalt og nasjonalt i samtlige nordiske land.

Organisasjoner

CSR Greenland, Hold Danmark Rent, Hold Norge Rent, Håll Sverige Rent, Landvernd, Pidä Saaristo Siistinä ry, Ringras og Ålands Natur & Miljö.

FORORD

I løpet av de siste årene har kunnskapen og bevisstheten om marin forsøpling som miljøproblem økt betydelig på verdensbasis så vel som lokalt og nasjonalt.

Store mengder avfall havner på avveie og ender opp i havet hvert eneste år, og konsekvensene fra tap av habitat, inntak, spøkelsesfiske, økonomiske tap m.m. er enorme for dyrelivet, naturen og miljøet så vel som for mennesker og verdensøkonomien.

Marin forsøpling må både ryddes opp og forebygges, og verden over har frivillige valgt å ta ansvar ved å rydde i eget nærområde.

Globalt har frivillige bidratt til organisert opprydding av avfall på avveie langs kysten i mer enn 30 år¹, og nyere studier viser at rydding i strandsonen er en effektiv måte å rydde marint avfall².

Frivillig opprydding fjerner avfall på avveie i naturen, bevisstgjør deltakerne om forsøpling³ og danner grunnlaget for mer kunnskap om problemet gjennom folkeforskning.

Folkeforskningen har gitt verden unik og meget verdifull kunnskap om kildene til marin forsøpling, og i Norden har arbeidet til blant andre Hold Norge Rent bidratt til å danne grunnlaget for forebyggende tiltak mot marin forsøpling⁴.

¹ Ocean Conservancy 2018: Building a Clean Swell Report 2018.

² Eunomia 2016: Plastics in the Marine Environment.

³ Ocean Conservancy: Building a Clean Swell Report 2018.

⁴ Hold Norge Rent: Strandrydderapporten 2016 og Strandrydderapporten 2017.

INNLEDNING

På lik linje med områder over helen verden, er også Norden rammet av marin forsøpling både fra egen landbasert aktivitet og fra maritime kilder i havområdene i regionen. I tillegg tar havstrømmene med seg avfall som er på avveie fra andre land i våre nærområder så vel som fra land- og havområder lengre vekk fra oss.

Nordic Coastal Cleanup har som mål å mobilisere frivillige over hele Norden til å dra ut og rydde forsøpling langs kysten og i innlandet langs vassdrag og innsjøer. Prosjektet skal også bidra til å bevisstgjøre befolkningen i Norden med hensyn til forsøpling som miljøproblem og danne grunnlaget for å kartlegge forsøpling i Norden.

Prosjektdeltakerne har gjennomført kartleggingen av nordiske referansestrender i henhold til en felles nordisk kartleggingsprotokoll. Resultatene av dette arbeidet danner grunnlaget for anbefalingene i denne rapporten.

Kartlegging av referansestrender i Norden er essensielt for Nordic Coastal Cleanup-prosjektet.

OM PROSJEKTDELTAKERNE

Prosjektgruppen for Nordic Coastal Cleanup var samlet på Færøyene i september 2018.

CSR Greenland: CSR Greenland jobber for bærekraftig utvikling i Grønland og arbeider bla. for et renere kystmiljø. CSR Greenland jobber målrettet for en fellesinnsats, og samarbeider med offentlige myndigheter, frivillige foreninger, og nasjonale/internasjonale organisasjoner.

Hold Danmark Rent: Hold Danmark Rent er en ideell organisasjon som arbeider for å redusere mengden avfall på avveie i dansk natur.

Hold Norge Rent: Hold Norge Rent er en ideell forening som arbeider mot forsøpling. Foreningen skal både forebygge at avfall kommer på avveie og bidra til at avfall som har kommet på avveie blir ryddet opp.

Håll Sverige Rent: Håll Sverige Rent er en ideell stiftelse som arbeider for å forebygge forsøpling. Stiftelsen samler kunnskap, arbeider med holdninger og finner verktøy og løsninger mot forsøpling.

Landvernd: Landvernd er en miljøorganisasjon som fokuserer på naturvern med mål om å beskytte Islands unike landskap og villmark. Organisasjonen arbeider også mot klimaendringer.

Pidä Saaristo Siistinä ry: Håll Skärgården Ren er en miljøorganisasjon for båtlivet og andre som benytter havet. Foreningen arbeider for en renere skjærgård og renere innsjøer.

Ringrás: Ringrás er en frivillig miljøorganisasjon som arbeider for en mer bærekraftig fremtid. Organisasjonen skal beskytte naturen og fokuserer blant annet på opprydding av marint avfall.

Ålands Natur & Miljö: Ålands Natur & Miljö er en folkebevegelse arbeider for naturglede og bærekraft. Målet er å engasjere befolkningen og påvirke beslutningstakere.

NORDIC COASTAL CLEAN-UP MAY 5 2018

The Nordic countries –
surrounded and connected by water

HOLD
DANMARK
RENT

LANDVERND

hold
Norge
rent

ALLIANSEN
NATUR & MILJØ

HÅLL SVERIGE RENT.
Håll Sverige Rent logo featuring a tree.

RINGRÅS

Nordic Coastal Cleanups grafiske profil er utviklet av Håll Sverige Rent.

FRIVILLIG OPPRYDDING I NORDEN

Frivillig opprydding av eierløst marint avfall har lange tradisjoner i Norden. I Finland, Norge og Sverige har frivillige deltatt i organiserte kampanjer i en årrekke, og Grønland har også hatt årlige dugnader flere år på rad.

Gjennom **Nordic Coastal Cleanup** har også Danmark, Færøyene, Island og Åland etablert nasjonale ryddekampanjer og lagt til rette for mer omfattende og systematisk oppryddingsinnsats i regi av frivillige.

Frivillig opprydding av eierløst marint avfall bidrar til arbeidet mot marin forurensning på følgende måter:

1. Frivillig opprydding av eierløst marint avfall fjerner forurensning fra naturen og sikrer at avfall på avveie samles inn og behandles forsvarlig.
2. Deltakelse i frivillig opprydding er bevisstgjørende og bidrar til å forebygge forurensning ved å legge grunnlaget for holdnings- og adferdsendring hos deltakerne.
3. Gjennom frivilliges systematiske registrering av avfallet som samles inn skaper aktiviteten en unik mulighet til å samle inn data om forurensning gjennom folkeforskning.

Beregninger av antallet frivillige som har deltatt i **Nordic Coastal Cleanup** totalt sett er basert på en kombinasjon av estimater og konkret registrering, med størst vekt på konkrete registreringer. I 2017 deltok over 80 000 frivillige i ryddeaksjoner gjennom **Nordic Coastal Cleanup**, og i 2018 ble antall frivillige som deltok doblet til over 180 000 deltakere over hele Norden.

NORDISKE REFERANSESTRENDER

Norden trenger mer kunnskap om egen forsøpling for å kunne sette inn effektive og målrettede tiltak mot avfall på avveie, og et viktig mål for **Nordic Coastal Cleanup** er å bidra til mer kunnskap om marin forsøpling i Norden.

Prosjektdeltakerne har i fellesskap utviklet en nordisk kartleggingsprotokoll. Denne tar utgangspunkt i OSPAR-metodikken og er basert på Ocean Conservancys protokoller. Resultatene er likevel ikke sammenlignbare med OSPAR overvåkningen fordi den nordiske kartleggingsprotokollen inneholder færre avfallskategorier i tillegg til at den er spesielt utviklet for de nordiske landene. En felles nordisk protokoll sikrer bruk av samme metodikk i alle land og danner dermed grunnlaget for innsamling av sammenlignbar data fra samtlige nordiske land.

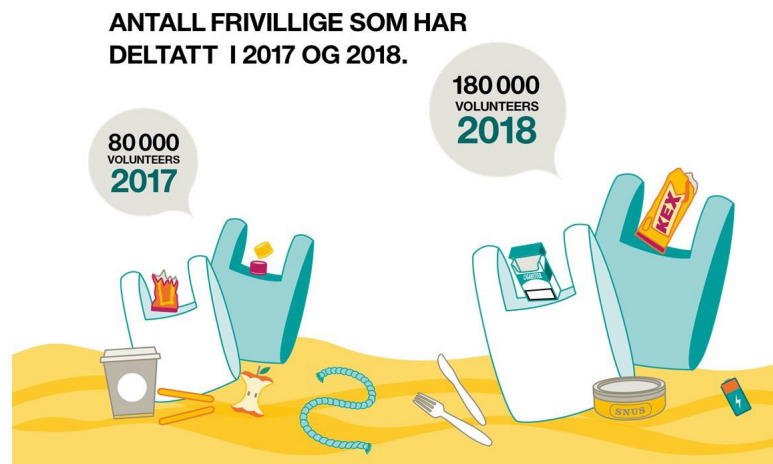

Diagram 1: Oversikt over antall frivillige som har deltatt i NCC 2017 og 2018.

NORDIC COASTAL CLEAN-UP 2017

DATA CARD

Litter types

☐	Litter sourced overseas	☐	Metal bottle caps, lids and pull tabs
☐	Cigarette butts and snus	☐	Aluminium drinking boxes
☐	Food packaging/ wrappers, disposable tableware in plastic	☐	Metal (other)
☐	Bottle caps and lids (plastic)	☐	Paper and cardboard
☐	Plastic bottles	☐	Glass and ceramics
☐	Plastic bags	☐	Textile (e.g. clothing, cloth, shoes)
☐	Rope	☐	Rubber (e.g. tires, shoe soles)
☐	Fish nets	☐	Wood
☐	Unidentified plastic pieces	☐	Electronics
☐	Foamed plastic and Styrofoam	☐	Hazardous waste
☐	Sanitary waste (e.g. q-tip)		

Funnkategoriene i den nordiske kartleggingsprotokollen.

Metodikk:

1. Områdene som skal kartlegges deles inn i transsektorer på 100 x 10 meter.
2. Avfallet fordeles mellom 20 ulike avfallskategorier⁵.
3. Hvis mulig, identifiseres avfall som har opphav utenfor Norden.
4. Hvert land kartlegger tre områder i et urbant, periurbant og ruralt område.
5. Protokollen differensier områder som ligger langs nord-, sør-, øst-, eller vestkysten.

⁵ Antall enheter funnet innen hver kategori registres, og ikke på vekt, fordi antall gir et optimalt sammenlikningsgrunnlag for omfanget av forsøplingsproblemene fra hver enkelt kategori.

Kilder fra de nordiske landene

I 2018 gjennomførte Danmark, Finland, Norge, Sverige og Åland kartlegging av referansestrender, men dataen fra en av strendene i Sverige er holdt utenfor oppsummeringene fordi mengden avfall på denne stranden har en uforholdsmessig stor innvirkning på den samlede dataen.

I 2017 var 90 prosent av funnene på referansestrendene plast mens i 2018 var 78 prosent av funnene plast. Øvrige materialer som går igjen er papir/papp, glass/keramikk, metall og trevirke. Se diagram 2 og 3.

Sverige har høyest forekomst av plast med hele 95 prosent i 2018, og Åland har lavest andel med 60 prosent. Åland skiller seg ut med 27 prosent metall, og Danmark skiller seg ut med 21 prosent farlig avfall. For øvrig er det først og fremst i Norge at frivillige finner sanitæravfall langs strendene.

FOTO: KEEP THE ARCHIPELAGO

De frivillige rydder i all slags vær, her fra Nordisk Strandryddedag i Finland.

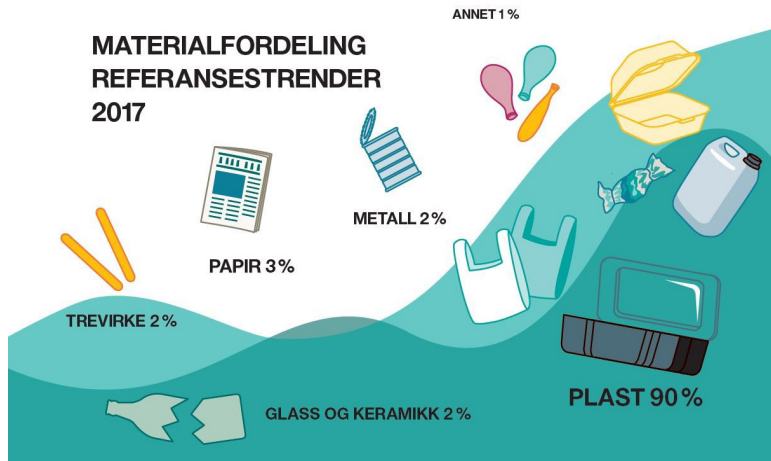

Diagram 2: Materialfordeling 2017.

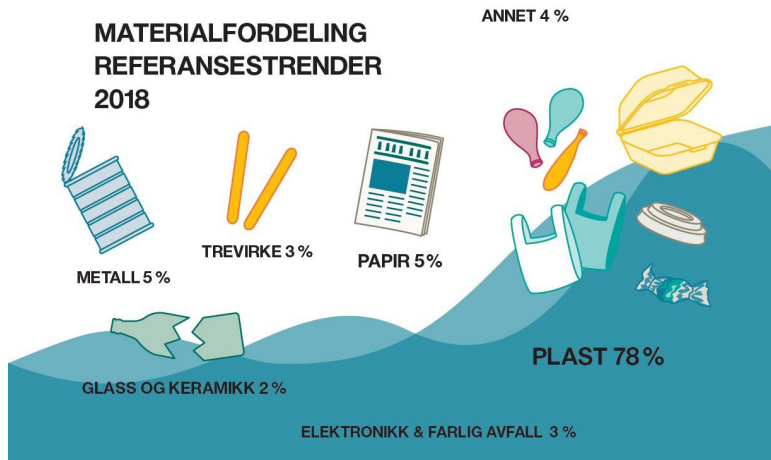

Diagram 3: Materialfordeling 2018.

Kildeanalysen av dataen fra 2017 viser at 43 prosent av funnene stammer fra personlig forbruk. 37 prosent stammer fra maritim sektor og 15 prosent stammer fra bygg, anlegg og industri. I 2018 er det de samme to kildene som topper statistikken, men maritim virksomhet er klart største med personlig forbruk som nest største kilde. Se diagram 4 og 5.

Kildeanalysen peker på personlig forbruk og maritim virksomhet som Nordens største kilder til marin forurensning. Analysen er basert på gjenstandenes sannsynlige opphav og bekrefter resultater fra tidligere kartlegginger og analyser gjort i flere av de nordiske landene og i tidligere samarbeidsprosjekter⁶.

Metodikken som benyttes skaper også grunnlag for å identifisere hvilke gjenstander som forekommer hyppigst på de nordiske strendene. Se tabell 1 og 2.

Prosjektdeltakerne registrerte ingen gjenstander med utenlandsk opphav i 2017. I 2018 ble 221 av 14 773 gjenstander med sikkerhet identifisert med opphav utenfor Norden. Disse ble nesten utelukkende funnet under ryddingen av Syd Längö i Sverige.

Dataen fra kartleggingen av nordiske referansestrender i 2017 og 2018 og kildeanalysen av disse dataene gir oss et utgangspunkt for dialog med kildene til marin forurensning i Norden. Gjennom denne dialogen kan mulige kunnskapsbaserte løsninger på forurensningsutfordringene i Norden både nasjonalt og i hele regionen identifiseres og konkrete tiltak mot marin forurensning foreslås.

⁶ MARLIN og OSPAR.

KILDER TIL MARIN FORSØPLING I NORDEN 2017

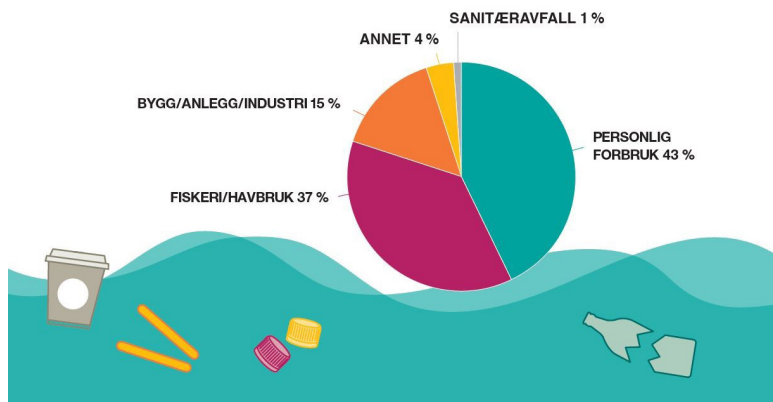

Diagram 4: Kildefordeling 2017.

KILDER TIL MARIN FORSØPLING I NORDEN 2018

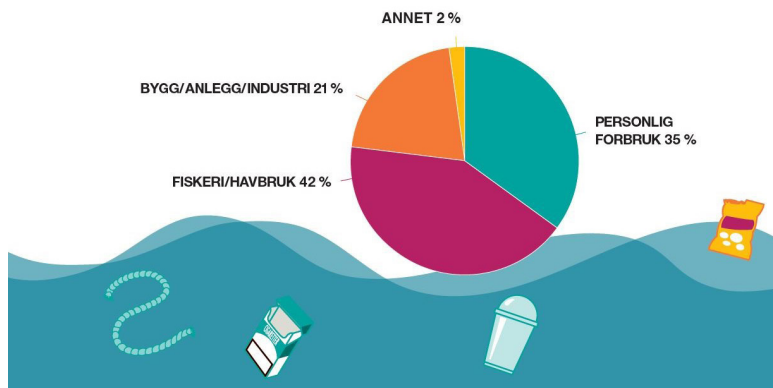
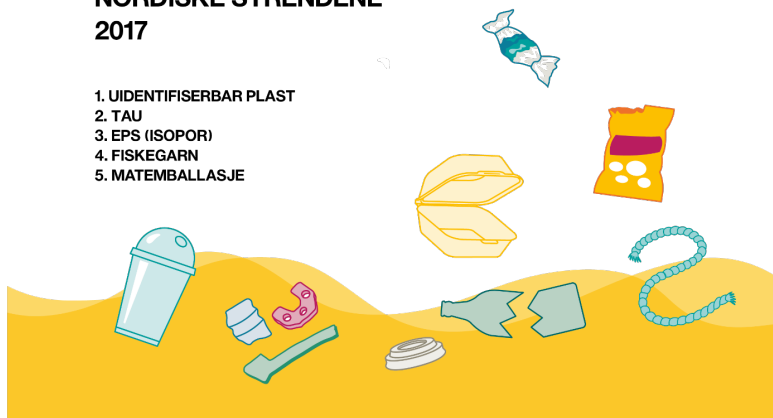

Diagram 5: Kildefordeling 2018.

TOPP 5 FUNN PÅ DE NORDISKE STRENDENE 2017

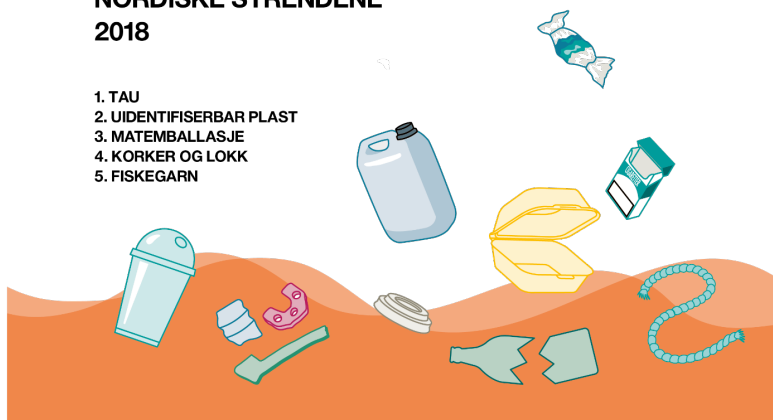
1. UIDENTIFISERBAR PLAST
2. TAU
3. EPS (ISOPOR)
4. FISKEGARN
5. MATEBALLASJE

Tabell 1: Topp fem funn på nordiske strender 2017.

TOPP 5 FUNN PÅ DE NORDISKE STRENDENE 2018

1. TAU
2. UIDENTIFISERBAR PLAST
3. MATEBALLASJE
4. KORKER OG LOKK
5. FISKEGARN

Tabell 2: Topp fem funn på nordiske strender 2018.

ANBEFALINGER

Nordic Coastal Cleanup-prosjektet har skapt et grunnlag for en fellesnordisk dialog om kilder og årsaker til marin forurensning i Norden som helhet, men også nasjonalt i de nordiske landene som ikke tidligere har analysert kildeopphavet til egen forurensning.

Dialogen og våre anbefalinger bygger videre på tidligere samarbeidsprosjekter som Marine Litter in Nordic Waters, Ren kystlinje og MARELITT Baltic.

Effektiv og målrettet innsats mot marin forurensning må være kunnskapsbasert. Med utgangspunkt i folkeforskning og profesjonell kartlegging er hovedkildene til marin forurensning i Norden identifisert, og arbeidet mot forurensning i Norden både nasjonalt og i regionen som helhet må baseres på dialog med disse kildene for å lykkes.

I samarbeid med kildene kan årsakene til forurensningen avdekkes, og på denne måten skapes et optimalt grunnlag for å finne løsningsrommet og utvikle skreddersydde tiltak.

På bakgrunn av arbeidet med **Nordic Coastal Cleanup** og prosjektresultatene, samt prosjektdeltakernes øvrige erfaringer, kunnskap og kompetanse opparbeidet over en årrekke, anbefales følgende elleve tiltak mot marin forurensning i Norden:

1. Sikre langsiktig finansiering av **Nordic Coastal Cleanup** med to hovedmål:
 - Sikre koordinering og samarbeid i arbeidet mot marin forurensning i Norden.
 - Kartlegging av referansestrender i Norden som del av det forebyggende arbeidet mot marin forurensning.

2. Etablere nasjonale forpliktelser som sikrer tilstrekkelig med midler til både frivillig og profesjonell opprydding i samtlige nordiske land inkludert arbeid for å sikre bevisstgjøring om forsøpling.
3. Utarbeidelse og implementering av nasjonale strategier for å sikre gjennomføringen av FNs nullvisjon mot plast i havet med konkrete regionale og nasjonale mål.
4. En koordinert og samkjørt nordisk innsats for å få på plass en forpliktende internasjonal avtale mot marin forsøpling opp mot UNEA 5 i 2021.
5. Implementering av kravet om nasjonale og kommunale handlingsplaner mot forsøpling i henhold til EUs avfallsdirektiv.
6. En felles nordisk satsing for å få på plass tilfredsstillende mottakssystemer for alle typer avfall i alle nordiske havner.
7. Støtte innføringen av et *no-special-fee-system* i nordiske havner i tråd med EUs forslag inkludert både avfall fra skip, utrangert fiskeutstyr og bifangst av søppel.
8. Fastsettelse av konkrete nasjonale mål for reduksjon og utfasing av engangsartikler i samsvar med EUs direktiv om engangsartikler.

9. Innføring av krav om universell merking av fiskeriutstyr benyttet i Norden, samt en koordinert nordisk innsats for innføring av internasjonale krav til merking av fiskeutstyr.
10. Utvide produsentansvaret i henhold til EUs avfallsdirektiv og direktiv om engangsartikler.
11. Gjennomføring av en felles satsing på undervisningsopplegg om forsøplingsproblematikken i hele Norden.

REFERANSER

Eunomia 2016: Plastics in the Marine Environment

Hold Norge Rent: Strandrydderapporten 2016 og
Strandrydderapporten 2017

Ocean Conservancy 2018: Building a Clean Swell Report 2018

Nordisk ministerråd
Nordens Hus
Ved Stranden 18
DK-1061 København
www.norden.org

NORDIC COASTAL CLEANUP

Denne rapporten er basert på arbeidet med Nordic Coastal Cleanup-prosjektet i 2017 og 2018. Nordic Coastal Cleanup er et samarbeidsprosjekt mellom åtte nordiske partnere som sammen har som mål å bidra til arbeidet mot marin forurensning i Norden: CSR Greenland, Hold Danmark Rent, Hold Norge Rent, Håll Sverige Rent, Landvernd, Pidä Saaristo Siistinä ry, Ringras og Ålands Natur & Miljö. Rapporten beskriver frivillig opprydding som verktøy for å bekjempe marin forurensning og presenterer resultatene fra arbeidet med nordiske referansestrender. På bakgrunn av prosjektdeltakernes erfaringer og kunnskapen som er opparbeidet gjennom prosjektet, presenteres en rekke anbefalinger for Nordens videre arbeid mot marin forurensning.